

УДК 351.74

М.В. ГОЛУБ, канд. юрид. наук, Харківський національний університет внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО СТАНУ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ключові слова: взаємодія поліції та населення, публічний порядок

Питання взаємодії правоохоронних органів із громадськістю завжди було актуальним на всіх ступенях розвитку держави. Науковий аналіз аспектів взаємодії правоохоронних органів з громадськістю був проведений у працях О.М. Бандурки, О.М. Музичука, Д.С. Каблова, А.Й. Рогожина, О.В. Тимошука, В.И. Майорова. Конституція України закріплює право громадян на свободу, безпеку, право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод [1]. Основні сучасні положення взаємодії органів внутрішніх справ з населенням закріплені в нормативно-правових документах, які регламентують діяльність органів внутрішніх справ і були прийняті протягом 2014–2015 рр. Так, у п.8 положення «Про Міністерство внутрішніх справ України» зазначено, що «МВС у процесі виконання покладених на нього завдань взаємодіє в установленому порядку з ...органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців...» [2]. Аналогічні напрямки діяльності органів внутрішніх справ відображені також у п.8 положення «Про Національну поліцію», яке затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 877 від 28.10.2015 р. [3].

Якщо звернутись до Закону України «Про Національну поліцію» [4], то ч.2 ст.9 Закону вимагає від поліції «Забезпечення постійного інформування органів державної влади та ор-

ганів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку» [4], а ч.6 цієї ж статті передбачає, що «проекти нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України» [4]. В свою чергу, у ч.1 ст.11 Закону України «Про Національну поліцію» закріплене положення, що «діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб» [4]; також у ч.2 ст.89 цього ж Закону законодавець говорить про співпрацю та взаємодію поліції з громадськістю в якості необхідної умови ефективної роботи поліції: «співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності такої діяльності» [4].

Говорячи про взаємодію поліції з населенням, необхідно усвідомлювати, що така, основана на законі, співпраця, яка має спільну мету – підтримання належного стану публічного порядку, перш за все на вулицях та в інших громадських місцях, зниження рівня вуличної злочинності, залучення до спільних заходів все більшої кількості населення, збільшення кількості громадських формувань з охорони публічного порядку, підвищення ефективності їх роботи – все це є нагальна потреба сьогодення. Статистичні показники Управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції в Харківській області підтверджують цю тезу. Так, якщо порівняти стан вуличної злочинності в Харківській області в січні 2016 року з аналогічним періодом минулого року, видно, що кількість злочинів на вулицях та в інших громадських місцях суттєво збільшилась, а саме: кількість злочинів скоєних, на вулицях за січень 2015 року – 188 (за січень 2016 року – 457, тобто зростання вуличної злочинності збільшилось у 2,43 рази).

Приблизно аналогічна ситуація зі станом злочинності в громадських місцях: кількість злочинів скоєних в громадських місцях за січень 2015 року – 404 (за січень 2016 року – 835, при збільшенні в 2,01 рази).

Тенденцію зростання вуличної злочинності підтверджують дані, які відображають стан скоєння та розкриття такого резонансного виду злочину, як пограбування: кількість пограбувань, які були скоєні в січні 2015 року – 92 (розкрито – 57); в січні 2016 року – 134 (розкрито – 50).

Аналізуючи вищевикладені показники, не важко зробити висновок, що існує суттєва тенденція до підвищення рівня вуличної злочинності та до зниження кількості розкриваємих вуличних злочинів. У зв'язку з цим, на перше місце виходить необхідність з боку правоохоронних органів вжити невідкладних та ефективних заходів по поліпшенню стану оперативної обстановки. Серед таких заходів важливе місце займають дії правоохоронців по залученню до охорони публічного порядку громадськості, як в якості громадських формувань по охороні громадського порядку так і окремих громадян, які мають належний досвід, відповідну інформацію та бажання разом з поліцією приймати участь у відповідних заходах. Дуже важливо з боку поліції правильно організовувати цю роботу, максимально ефективно використати потенціал населення в справі боротьби з правопорушеннями, залучати до співпраці все більшу кількість населення.

На жаль, у Харківській області ми спостерігаємо зниження як кількості громадських формувань з охорони публічного порядку, так і кількості членів цих формувань, а саме: 2014 рік – 184 (кількість громадських формувань) / 3495 (в них членів); 2015 рік – 101/1539; 2016 рік – 90/1215.

Відповідно знизились показники роботи громадських формувань. В якості приклада візьмемо показник затримання осіб за адміністративні правопорушення за участю представників громадських формувань: 2014 рік – 245; 2015 рік – 120; 2016 рік – 65.

Всі ці приклади підтверджують, що на сучасному етапі необхідно негайно вжити ефективних, діючих заходів по активізації спів-

праці поліції з населенням. Було б значним прорахунком не використати в цій справі той рівень довіри населення до поліції, який ми маємо в Україні взагалі та в Харківській області зокрема.

Також необхідно в повній мірі використовувати той зарубіжний досвід взаємодії поліції з населенням, який накопичений в інших країнах. У таких країнах, як США, Німеччина, Франція, Великобританія, Австрія, Бельгія, Італія, Японія та інші вважається, що взаємодія поліції з населенням є необхідною умовою ефективної роботи правоохоронних органів. Відомі західні програми взаємодії поліції з населенням – «Сусідська допомога», «Зупини злочинця», «Громадський патруль», «Адміністративна допомога», «Команди нерозкритих справ», «Допомога жертвам правопорушень», створення оперативних груп з охорони публічного порядку та боротьби з правопорушеннями, утворення наукових та педагогічних організацій, які передають поліції результати своєї роботи та надають рекомендації по підвищенню ефективності роботи правоохоронних органів [5].

Як приклад позитивного досвіду взаємодії поліції з населенням у Великобританії є, так звані, консультативні комітети, які організовані в кожному поліцейському підрозділі. Мета засідань цих комітетів – розгляд питань забезпечення громадського порядку, попередження, розкриття злочинів та розгляд проблем на даній території, заслуховування звітів та інформацій від поліції. Всі рішення та побажання громадськості, які розглядалися на засіданнях цих консультативних комітетів включаються в плани роботи відповідного поліцейського підрозділу.

Такий досвід іноземних держав після ретельного опрацювання та застосування його в сучасній роботі правоохоронних органів України, на нашу думку, сприяв би активізації взаємодії поліції з громадськістю в справі забезпечення публічного порядку, профілактики та розкриття злочинів.

Також важливий напрямок забезпечення взаємодії поліції з громадськістю – є нормативно-законодавчий аспект. Раніш було зазначено, що такі сучасні нормативні акти, як

положення «Про МВС», «Про Національну поліцію», Закон України «Про Національну поліцію» містять ряд вимог до органів внутрішніх справ, щодо забезпечення взаємодії поліції з населенням. Разом із цими документами на теперішній час діють декілька нормативних актів, які на законодавчому та галузевому рівні регулюють цю проблематику. Це, на самперед, Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» від 22.06.2000 р. № 1835 [6]. Цей закон фактично визначає тільки одну форму такої участі, а саме: колективну в складі громадських формувань, проте, не регулює питання індивідуальної участі, наприклад громадських помічників дільничного інспектора міліції (інспектора превентивної служби поліції). У документі не визначені інші випадки сприяння населення правоохоронним органам в охороні публічного порядку, які вже давно використовуються в зарубіжних країнах. Тому, як суб'єкт законодавчої ініціативи, Міністерство внутрішніх справ України має можливість виступити ініціатором внесення змін до вищезазначеного Закону. Також, як ми вважаємо, що керівництву Національної поліції необхідно внести відповідні зміни в наказ МВС України № 550 від 11.11.2010 року «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України» [7]. Це стосується порядку залучення до охорони публічного порядку громадських помічників дільничних інспекторів (інспекторів превентивної служби поліції). Відповідно до теперішніх вимог цього наказу громадськими помічниками можуть бути лише члени громадських формувань з охорони публічного порядку, які позитивно характеризуються за місцем роботи, навчання та проживання, здатні за своїми діловими і моральними якостями виконувати поставлені перед ними завдання, виявили бажання до співпраці з органами внутрішніх справ та рекомендовані загальним зборами громадських формувань з охорони громадського порядку. Якщо в певній сільській місцевості населення не бажає в необхідній для створення громадського формування кількості приймати участь в цій роботі, то у цьому випадку виникає ситуація, коли ін-

спектору поліції просто неможливо офіційно залучити до своєї діяльності громадських помічників. Звідси виникає питання про те, яким чином можна залучати до правоохоронної діяльності осіб, які бажають сприяти в цьому поліції, але не є членами громадських формувань. Другим проблемним моментом є те, що відповідно до вищезазначеного наказу, навчання громадських помічників формам і методам дій з охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю і профілактиці правопорушень керівники міськрайорганів і дільничні інспектори здійснюють у процесі інструктажів, під час контролю та при підбитті підсумків їх роботи. З цього положення витікає, що громадський помічник на початку роботи не проходить ніякої підготовки.

Таким чином робимо висновок, що в теперішній час назріла потреба у прийнятті нових нормативно-правових актів МВС України, Департаменту Національної поліції України, які повинні регламентувати особливості взаємодії правоохоронних органів з населенням. Необхідно підготувати методичні рекомендації про тематику та порядок проведення занять з громадськими помічниками інспекторів поліції, розробити механізм залучення до правоохоронної діяльності осіб, які не є членами громадських формувань. Вважаємо, що таку підготовку можна проводити як на базі територіальних управлінь Національної поліції, так і на базі навчальних установ МВС України, в тому числі і на базі ХНУВС.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити наступні висновки, а саме:

- організація діяльності поліції, яка заснована на її підтримці громадськості і направлена на попередження злочинів та правопорушень, повністю відповідає умовам сьогодення;
- вдосконалення взаємодії поліції з населенням – необхідна умова існування довіри громадян до правоохоронних органів, а також і до влади в цілому;
- аналіз і використання зарубіжного досвіду участі населення у правоохоронній діяльності – дійовий інструмент якісного покращення співробітництва поліції і громадськості, реальна можливість підвищення ефективності роботи поліції;

– впровадження в роботу правоохоронних органів моделей діяльності поліції зарубіжних країн по використанню консультативного механізму та співпраці з населенням у справі охорони громадського порядку – нагальна потреба теперішнього часу;

– існує необхідність у розробці та прийнятті нормативних документів, регламентуючих цей аспект правоохоронної діяльності, як на державному, так і на галузевому рівні (Законодавство України, накази Міністра внутрішніх справ);

– передбачити правове закріплення видів морального та матеріального заохочення членів громадських формувань, а також громадян які приймають індивідуальну участь в правоохоронній діяльності.

Залучення населення до правоохоронної діяльності є одним із основних факторів підвищення ефективності роботи поліції у справі охорони публічного порядку, профілактиці та розкриття злочинів. Взаємодія правоохоронних органів з громадськістю, удосконалення дій громадських формувань по охороні публічного порядку, участь поліції у вирішенні проблем певної території, в межах якої мешкає громада – все це вимоги сьогодення, ігноруючи які не можливо провести якісне реформування правоохоронної системи в нашій державі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. // ВВР України. 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» : від 28.10.2015 р. № 878 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» : від 28.10.2015 р., № 877 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 89. – Ст. 2971.
4. Закон України «Про Національну поліцію» : від 02.07.2015 р., № 580–VIII // ВВР України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
5. Калюжний С. М. Правоохранительная деятельность в зарубежных странах / Калюжний С. М. – М. : ИНИОН, 1991. – 345 с.
6. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» : від 22.06.2000 р. // ВВР України. – 2000. – №40. – Ст. 338.
7. Наказ МВС України «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України» : від 11.11.2010 р., № 550.

Голуб М. В. Взаємодія поліції та населення як обов'язкова умова забезпечення належного стану публічного порядку в сучасних умовах / М. В. Голуб // Форум права. – 2016. – № 2. – С. 30–33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_2_7.pdf

Розглянуто основні сучасні положення взаємодії органів внутрішніх справ з населенням, що були закріплені в нормативно-правових документах, які регламентують діяльність органів внутрішніх справ, і які були прийняті протягом 2014–2015 рр.

Голуб Н.В. Взаимодействие полиции и населения как обязательное условие обеспечения надлежащего состояния общественного порядка в современных условиях

Рассмотрены основные современные положения взаимодействия органов внутренних дел с населением, были закреплены в нормативно-правовых документах, регламентирующих деятельность органов внутренних дел, и которые были приняты в течение 2014–2015 гг.

Golub N.V. Police Cooperation and the Population as a Prerequisite to Ensure the Proper State of Public Order in Modern Conditions

The main provisions of the interaction of modern law-enforcement bodies with the population have been enshrined in legal documents, regulating the activity of internal affairs agencies, and which had been adopted for 2014–2015.